

precej časa trajala, najbrž ne bodo še končana do 17. t. m., ko se zopet snide državni zbor.

Mladočehi sedaj po svojih listih in na shodih propovedujejo, da tako dolgo ne morejo češki zastopniki podpirati kakega utrjenja razmer v Avstriji, da se izvede češko državno pravo. Jeden čeških zastopnikov se je že izrazil, da bi Mladočehi bili pripravljeni glasovati celo proti imenovanju novega ministra za Češko, ko bi vedeli, da s tem kaj ponagajajo grofu Taaffeju. S tako politiko Mladočehi pač ne bodo dosegli nobenih uspehov.

Poljedelsko ministerstvo je izdalo dve jako važni predlogi. Načrt zakona o kmetijskih zadrugah in pa o dohodninskih posestvih. Sedaj ima le še posebna komisija iz zastopnikov raznih ministerstev ti predlogi pregledati. Ker sta obe predlogi velike važnosti, bomo še obširneje govorili o nju, ko bode ta znani v podrobnosti. Kakor se kaže, poljedelski minister resno hoče pomoči kmetijskemu stanu.

Ogersko. — V državnem zboru vrši se sedaj budgetna debata. Pri točki: „Najvišji dvor“ so se od več strani slišale zahteve, da naj se osnuje samostojni ogerski dvor. Ministerski predsednik je odgovarjal, da bode v tem oziru storil kolikor bode mogel. Mnogi govorniki so tudi napadali avstrijsko vlado in parlament. Wekerle je moral toraj zagovarjati avstrijsko državno polovico, da se strogo drži nagodbe iz 1867. leta. Ko je knez Schwarzenberg v avstrijskem parlamentu nekaj spregovoril o ogerskih razmerah, kak krik je bil po liberalnih glasilih, da se s tem spravlja dualizem v nevarnost, ko pa Ogri zabavljajo proti Avstriji v parlamentu, je pa vse dobro. Noben židovski list za to nima grajalne besede. Seveda Madjari so dobri prijatelji naših Nemcev, zato se pa jim mora že malo skozi prste gledati. — Vlada misli še huje začeti preganjati Slovence in Rumune, kakor je nedavno dal razumeti ministerski predsednik v zbornici poslancev.

Vatikan. — Dne 16. t. m. bode konzistorij, v katerem bode papež imenoval 14 novih kardinalov, tako, da bode zaprejš 35 italijanskih kardinalov in 30 drugih. V političnem pogledu vzbuja največje zanimanje imenovanje Galimbertija, nuncija na Dunaji.

Vatikan in Francija. — Papež je francoskega poslanika Lefebvre de Behain-a, katerega je v avdijenci vsprejel, zagotovil, da še zmirom goji neizpremenjene simpatije do Francije. Papež je prepričan, da je republika edina mogoča vladna oblika v Franciji. Pripomnil mu je tudi, da vsakemu Francozu, katerega vsprejme v avdijenci, svetuje naj se oklene republike. V vsem bil je Lev XIII jako ljubeznjiv napram poslaniku.

Nemčija. — Na dnevnem redu je še vedno nova vojaška predloga. Vsi časniki in politiki se bavijo ž njo. Največ sitnostij dela seveda Bismarck, ki se tako odločno protivi tej novosti. — V Saarbrückenu traja že nad teden dni štrajk ondotnih delavcev v premogovih jamah. Ker se štrajk še vedno širi, dela vladi veliko preglavico, kako bi red vzdržala.

Francija. — Panamska afera še vedno vznemirja duhove. Zadnje dni zaprli so nekega Blondina in bivšega ministra Baihaut-a. — Ministerstvo Loubet je dalo ostavko. Predsednik Carnot naročil je Ribotu, da sestavi novo ministerstvo. — Žida Rothschild in Hirsch sta v namen, da se osnuje nova panamska družba, obljubila dati vsak po 25 milijonov frankov. Ker je ta svota premajhna in bi se vlada težko pregovorila, da bi podjetje podpirala, ni misliti na zopetno osnovo družbe. Sicer se pa splošno govori, da panamske ožine ni lahko prekupati tudi že zaradi tega ne, ker se podjetju upirajo lastniki ameriških železnic, ki bi vsled prekopa panamske ožine zgubile na veljavi.

Rusija. — Car je z ozirom na lakoto, ki zopet razsaja v nekaterih pokrajinah, zapovedal, da je pričeti takoj z zgradbo

raznih cest in železnic, da se da tako stradajočim ljudem zasluzka.

Rumunija. — Rumunski prestolonaslednik obhaja te dni v Sigmaringen-u svojo poroko s princezinjo Marijo Edinburiško.

Anglija. — O irski homeruli posvetuje se zdaj ministerski svet. Gladstone je vse potrebno ukrenil, da posvetovanja ostanejo, kolikor mogoče tajna. — Zadnji čas jeli so nekateri zahtevati posebno homerulo za London. Prišel bode izhajati tednik, ki bo to zahtevo zagovarjal. — Irska homerula predloži se zbornici dne 6. februarja. Pri tej priliki se bode pokazalo, če ima Gladstone zares kaj vpliva. Če dobi za homerulo potrebno večino, potem mu je ministerski stol zagotovljen še nadalje. Če pade pa homerula, palo bode najbrže tudi ministerstvo.

Prah in delavec.

Znano je vsakemu človeku, da je prah škodljiv. Ko pride v naša pljuča, vpliva tam nanje vsled svoje kemijske sestavine ali pa tudi vsled svoje vnanje oblike. Uže leta 1703 je dokazoval Ramazzini, da dobi človek gotove bolezni, ker sope vase škodljivi prah; posebno pa to velja o delavcih, ki so prisiljeni več ur na dan prebiti in delati v dotičnem, z nevarnim prahom napolnjenim zrakom. Moderna statistika je povsem potrdila nazore Ramazzinijeve; njene številke neovrgljivo in ob enem strahovito dokazujejo, kako prah vsako leto položi cele legije delavcev na posteljo in jih spravlja v zgodnji grob.

Nekatere obrti so take, da morajo delavci dobiti vase velikanske množine prahu. Samo jeden zgled bode nas o tem poučil. V neki tovarni za surik (Minium) je bilo toliko prahu, da so končno bili prisiljeni zgraditi posebne prašne stanice (Staubkammern), v katere se je lovil prah. In glej! Ko so koncem leta snažili in čistili one stanice, ležalo je v njih 17.500 kilogramov prahu! Ko bi ne bili naredili stanic, bi bil ta nevarni prah večinoma zašel v pljuča delavcev.

Znanstvena preiskovanja prahu so posebno v novjšem času prišla do zanimivih posledic. Poprej so preiskovali navadno le njegove kemijske lastnosti, a sedaj so razni učenjaki obrnili svojo pozornost tudi na vnanjo podobo in strukturo prašnih drobcev. Na poziv centralnega obrtnega nadzornika doktorja Migerke so pregledali prahove raznih delavnic, med njimi pa še posebno lesni prah, ki nastaja v delavnici lesne industrije.

Do tega preiskovanja je bilo občno mnenje, da je lesni prah najmanj škodljiv med vsemi drugimi prahovi. A kako smo se varali! Lesni prah je isto tako zavraten sovražnik našega zdravja, kakor mnogoštevilni drugi razvpiti prahovi; on se namreč tako zarine in prime v naših pljučih, da ga s kašljem le težko moremo spraviti iz njih. Posledica temu običanju v pljučih pa so katari in končno — jetika!

Lesni prah je svetlo rumen, lahek in jednako barvan v vseh svojih delcih. Pod mikroskopom zapazimo lesne

tkanine z raztrganimi, ostrimi in špičastimi robovi, ostavke cevij in raznih lesnic stanic — vse razdrobljeno, zlomljeno, razčesano in špičasto. Ta lahek prah se dvigne v zrak in pride v delavčeva pljuča, kjer se kakor morski maček zapiči in zadere v sluznjico, kjer trdovratno obtiči. Ker je jako fin in tenek, zajde v najskrajneje cevi in stanice naših pljuč. Poprej so mislili, da je lesni prah zaradi tega škodljiv, ker mu je primešan tudi plovčev prah (Bimstein). Novejši raziskovalci pa niso nikjer našli v lesnem prahu plovčevih drobov; tedaj je lesni prah sam na sebi škodljiv in nevaren.

V ilustracijo navedene trditve sledé tu nekateri statistični podatki: Hrt dokaže, da je bilo od 100 obolelih mizarjev 14.6 bolnih na jetiki, 10.1 na kroničnem kataru, 3.9 na pljučnem emfizemu, 6.0 na pnevmoniji, tedaj vsega skupaj 24.6 bolnih na pljučih. Majer poroča, da je bilo od 100 umrlih mizarjev 44 jetičnih! Izvestje dunajske okrajne bolniške blagajnice iz leta 1890 konstatira, da je bilo izmed 100 obolelih mizarjev 25 bolnih na pljučih. Poročilo mizarske bolniške blagajnice na Dunaji iz leta 1891 pa priča, da je v tem letu 74 1/2% umrlih mizarjev zgubilo življenje vsled jetike.

Celo pri takih ljudeh, ki se ne pečajo vedno z lesnimi izdelki, temveč le tam pa tam kakor diletantje obdelujejo les (n. pr. z listnimi žagicami) se kažejo slabi nasledki lesnega prahu in statistika poroča, da je med njimi neprimerno veliko število na pljučih obolelih.

Lesni prah je toraj vsekako nevaren gost naših delavnic. A ker je tako lahek in gibčen, ga je tudi lahko odstraniti. Priprosta cev, ki stoji v zvezi s požiralnikom (Exhaustor) zadošča, da odvaža ves škodljivi prah in varuje delavca pred vsako škodo. Velika podjetja so povsodi že preskrbljena s takimi pripravami; brez dvoma bi se tudi v manjših delavnicah dalo v tem oziru marsikaj doseči in s tem zboljšati zdravje delavca, ž njim pa povečati zmožnost in vrednost njegovo.

Obrtnijske raznoterosti.

Električni obrt na Nemškem. Kako zelo se je na Nemškem razvila električna industrija, kažejo naslednji podatki: Vsako leto zgradijo kacic 3500 dinamitno-električnih mašin, ki so vredne 6 1/2 milijona mark. Akumulatorjev naredijo za 4 1/2 milijona mark. Ločnih svetilnic napravijo povprečno 17000 komadov, v vrednosti blizu 2 milijona mark. Žarnih se izdelajo 2 milijona in vredne so 2 1/2 milijona mark. Vseh delavcev v električnih zavodih je nad 15000.

Nove žabice (taške). Na Angleškem izdelujejo v največjem času taške, ki so za razne slučaje prav pripravne. Namesto polukrožnega trdnega ločenja imajo nove žabice verižico s podolgovatimi členi. Ta verižica se potegne skozi žabico, kjer jo prime ključavnica tako, kakor prime ločenj pri starih taških. Nove žabice so povsodi tam priporočila vredne, kjer je treba vklepati objekte z raznimi premeri.

Poraba kisika. Kisikova poraba se širi od dne do dne; posebno v glažutah delajo veliko z njegovo pomočjo. V razbeljeno stekleno maso napeljejo tok čistega kisika, ki hitro uniči vse zgorljive sestavine v masi, osobito pa njeno zeleno barva. Na 100 kilogramov stekla se porabi 600 litrov kisika.

Kuhinjske posode iz aluminija. Aluminij se nekoliko raztopi, ako pride v dotiko z raznimi tekočinami in zato ga smatrajo nekateri škodljivega in nerabnega za kuhinjsko posodo. Res se n. pr. konjak in sorodne pijače nekoliko spremené v posodah iz aluminija, a v obče se sme trditi, da je vpliv aluminija na raznovrstna živila tako malenkosten, da se sme v občo porabo priporočati. Tudi so našli, da je posoda tem manj podvržena raztopljenju, čim dalj časa je v rabi. Zato so pomisleki proti vpeljavi kuhinjskih posod iz aluminija vsekako pretirani in ni dvoma, da bodo ljudje vedno bolj segali po njih

Kmetijstvo.

Kmetijski poduk v Avstriji.

(Konec.)

Do 1868. l. so se počasi množile kmetijske in gozdarske strokovne šole. Tega leta je bilo v totranski državni polovici 35 strokovnih šol za kmetijstvo in gozdarstvo, mej njimi višja gozdarska šola v Marienbrunu, sedem srednjih kmetijskih, oziroma gozdarskih šol, druge so pa bile nižje kmetijske šole, v katere je hodilo 1029 učencev.

Ko se je omenjenega leta bilo obnovilo poljedelsko ministerstvo, je za kmetijski pouk nastopila boljša doba. Snovale so se šole za posebne stroke kmetijstva, gospodarske in mlekarske šole. Nastavljati so se jeli popotni kmetijski učitelji. Po učiteljiščih se je jelo kmetijstvo obračati v večjo pozornost in pri ljudskih šolah so se jeli snovati šolski vrti, katerih je 1888. leta že bilo 9069.

Leta 1889. je v Avstriji bilo že sto kmetijskih in gozdarskih učilnic in 18 stalnih tečajev za živinozdravstvo in podkovstvo. Meji temi šolami je bila višja kmetijska šola na Dunaji, potem pa 16 srednjih šol, 28 nižjih kmetijskih šol, 25 zimskih šol, 30 šol za posamične kmetijske stroke. V vse te šole je hodilo 2864 učencev, ki so imeli 799 ustanov v skupnem znesku za 94385 gld. Od teh šol jih vzdržuje 6 država, 30 dežele, 3 občine in 60 pa društva in zasebniki.

Srednjih šol je 6 na Češkem, 3 na Moravskem, 2 na Dolenjem Avstrijskem, 3 v Galiciji, 1 v Šleziji in 1 v Bukovini.

Po učnem jeziku je 43 kmetijskih šol nemških, 35 čeških, 13 poljskih, 1 hrvatska, 1 slovenska in 1 laška, 6 pa dvojezičnih, mej katerimi je jedna nemško-slovenska.

Na višji kmetijski šoli je učilo 1889. leta 16 profesorjev in 27 docentov in učiteljev, na srednjih šolah je učilo 162 učiteljev.

Do 1889. leta se je za ustanovo in vzdrževanje kmetijskih šol potrosilo 13,485.845 gld., od te vsote pride 2,243.681 gld. za veliko kmetijsko šolo na Dunaji. Leta 1889. je država izdala za vzdrževanje kmetijskih šol 154.500 gld., dežele 413.289 gld. in zasebniki 51.928 gld. Poleg tega je prišlo na to leto še 60.900 gld. osnovalnih stroškov.